

Kommunal- og moderniseringsdepartementet,
Planavdelingen

Deres ref:
Vår ref: 937/2020-011
Sted: Trondheim
Dato: 1. oktober 2020

Innspill til Nasjonal handlingsplan for FNs bærekraftsmål

Vi viser til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) sitt arbeid med en handlingsplan som skal munne ut i en stortingsmelding om Norges innsats for å nå FNs bærekraftsmål innen 2030. NINA gir med dette innspill til arbeidet.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) er Norges fremste miljøinstitutt som forsker på natur, samfunn og sammenhengen mellom disse. Naturpanelets (IPBES) og klimapanelets (IPCC) rapporter samt UNEP sin siste rapport 'Global Environment Outlook 5' viser at naturmangfold utrykkes i økende tempo som følge av areal- og klimaendringer, samtidig som de påpeker naturens rolle i å dempe klimaendringene. Dette aktualiserer NINAs kompetanse. NINA har 285 ansatte og har avdelinger i Tromsø, Trondheim, Oslo, Lillehammer og Bergen.

KMD ber om å få innspill og innsikt til arbeidet med en nasjonal handlingsplan for FNs bærekraftsmål, som skal legges frem for Stortinget våren 2021. KMD er opptatt av å få innspill på følgende problemstillinger:

1. Hvordan kan en nasjonal plan gjøre det enklere for dere å arbeide med bærekraftsmålene?
2. Hvilke utfordringer er de viktigste?
3. Hvilke dilemmaer møter din sektor, og hvordan skal vi tilnærme oss disse?
4. Hvilke tiltak bør regjeringen vurdere i handlingsplanen?

NINA ønsker med dette å gi innspill på bærekraftsmålene med den bakgrunn i vår forskning på naturens tilstand og naturgoder (økosystemtjenester). En livskraftig natur er fundamentet for å kunne nå de fleste av målene. Naturen bidrar til å dempe klimaendringer, den bidrar til å forebygge sykdom og bedre matsikkerheten, produsere rent vann, jord og luft og bidrar til flomdemping. FNs miljøorgan, UNEP, fokuserer nå på naturbaserte løsninger på alle nivåer, fra kommuner til globalt. Generelt for alle bærekraftsmålene og handlingsplanen er:

Spørsmål 1: Enklere å nå målene

- **Bærekraftsmål 17.** Det må sørges for god samordning på tvers av bærekraftsmålene slik at man ikke risikerer å gjøre tiltak for å forbedre ett bærekraftsmål som samtidig reduserer mulighetene for å oppnå andre bærekraftsmål. Ett eksempel på dette er at man må sørge for at klimatiltak (mål 13) ikke reduserer mulighetene for å ivareta livet på land (mål 15). Det gjelder særlig å sikre at arealbruk og inngrep som f.eks. infrastruktur (mål 9) ikke reduserer mulighetene for å nå mål om ivaretagelse av naturmangfold (mål 14 og 15). Tap av funksjonelle leveområder for arter er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge.

Forslag til tiltak: Opprette en interdepartemental tverrsektoriell gruppe med oppgave å sikre en helhetlig tilnærming til bærekraftsmålene. Det er særlig viktig at klima- og miljøforvaltningen er tungt representert der det å løse klima- og miljøutfordringer er sentralt for å nå målene.

- **Bærekraftsmål 17.** Naturpanelets (IPBES) og klimapanelets (IPCC) sine kunnskapssynteser har vist negativ utvikling for naturmangfold og klima. Konklusjonen deres er at det ligger hindringer mot å oppnå en bedre utvikling i den nåværende samfunnsorganiseringen og organiseringen av de sosio-økologiske systemene. Det er derfor foreslått at vi må tenke grunnleggende nytt for å oppnå gjennomgripende endringer i samfunnet (transformative change) slik at bærekraftig utvikling kan nås. Dette har fått bredt gjennomslag internasjonalt i FN, EU mm. IPBES har konkludert med at vi spesielt må gjøre noe med hindringene mot en mer integrert og helhetlig forvaltning representert ved sektorielle interesser, -kulturer og -kunnskapssystem.

Forslag til tiltak: Opprette en tverrfaglig gruppe av forskningsmiljøer som arbeider med kunnskapskonflikter som oppstår og hindrer en helhetlig og bærekraftig forvaltning. Kunnskapssynteser kan eventuelt bestilles av den ovenfornevnte interdepartementale tverrsektorielle gruppen.

- **Bærekraftsmål 1-17.** Det blir både enklere og mulig å følge opp bærekraftsmålene hvis man kan måle progresjon over tid. Her er nasjonal statistikk svært viktig. Nasjonal statistikk i regi av SSB må derfor avspeile hvor nærme vi er å nå målene. NINA har nylig gitt innspill til nasjonal statistikk der vi spesielt har påpekt behovet for gode indikatorer og statistikk knyttet til kvalitet og tilstand på naturen (jf. Naturpanelets analyse av naturkrise). Norge har utviklet slike indikatorer, og dataene som ligger til grunn disse indikatorene bør tas inn i nasjonal statistikk. Her er utdrag fra høringsuttalelsen: «*Hovedindikatorene for pkt. 1 er i dag naturindeks for de ulike økosystemene. Naturindeksen oppdateres hvert 5. år (www.naturindeks.no) og en ny oppdatering kommer høsten 2020. Naturindeksen var også tidligere presentert som bærekraftsindikator i SSBs oversikt, se <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/baerekraftig-utvikling-store-utfordringer>. Miljøforvaltningen har nå satt i gang et nytt utviklingsprosjekt som skal vurdere «økologisk tilstand i natur» som utvider datasettene og formålet til naturindeks. Det kan tenkes at økologisk tilstand vil erstatte naturindeks over tid, men i den gjeldende statistikkperioden (20-23) anbefaler vi bruk av naturindeks, da metoden for økologisk tilstand fremdeles er under utvikling. Siden arealbruk, inklusive infrastruktur, er den viktigste trusselfaktoren til naturmangfoldet i Norge, anbefaler vi at naturindeks suppleres med infrastrukturindeksen».*

Forslag til tiltak: Etablere nasjonal statistikk som kan måle progresjonen mot de ulike bærekraftsmålene. Her kan NINAs innspill til nasjonal statistikk være et godt startpunkt, se bl.a. www.naturindeks.no. Denne blir oppdatert med nye tall i november 2020. Nedbygging og forringelse av arealer er den største trusselen mot biologisk mangfold i Norge. Vi har derfor også foreslått at en infrastrukturindeks tas inn som en indikator som kan illustrere påvirkningen på natur i Norge. En slik kartbasert infrastrukturindeks er alt utviklet, og kan tas i bruk. Den kan ha oppløsning ned til 100 x 100 m².

Spørsmål 2: Viktigste utfordringer

- Norge har bærekraftig utvikling på mange områder innen økonomi og sosiale forhold. NINA anser at det er de klima- og miljørelaterte bærekraftsmålene som fremstår som de største utfordringene for Norge å nå. Dette omfatter følgende mål: 3 (helse), 7 (ren energi for alle), 9 (industri, innovasjon og infrastruktur), 11 (bærekraftige byer og samfunn), 12 (ansvarlig produksjon og forbruk), 13 (stoppe klimaendringene), 14 (liv under vann) og 15 (liv på land).

Forslag til tiltak: Ha stort fokus på de ovenfor nevnte bærekraftsmålene.

Spørsmål 3: Dilemmaer i vår sektor

- Fokuset på innovasjon og verdiskaping er meget høyt i Forskningsrådet, med tilhørende høye bevilgninger til forskning på disse temaene. Fokuset på forskning for å løse miljøproblemer og bærekraftsmål, særlig de som omfatter natur, er derimot veldig lave. Bevilgningene til forskning på dette feltet står ikke i forhold til utfordringene med tap av natur og naturverdier, og hvordan man kan sikre en grønn omstilling for bedrifter, kommuner og industri som inkluderer både natur og klima. I tillegg mangler det forskning på hvordan man kan oppnå gjennomgripende endringer i samfunnet (transformative changes). Nedbygging og reduksjon av kvaliteten på natur gir også økonomiske utfordringer. Det er anslått at verdensøkonomien reduseres med 10 % hvert år pga. naturforringelse. Som en oppfølging av klimapanelets rapporter, er det opprettet egne programmer i forskningsrådet. Både KLIMAFORSK og ENERGIX bidrar med forskning som skal gi mer klimavennlig samfunn og industri.

Forslag til tiltak: Øke bevilgningene til forvaltningsrelevant forskning som fokuserer på løsninger som kan gi en grønn omstilling både for natur og klima. Vi mener det må opprettes et eget forskningsprogram som legger særlig vekt på oppfølging av naturpanelets anbefalinger, dvs. kunnskap for gjennomgripende endringer og felles løsninger for natur og klima.

- I samfunnsøkonomiske analyser tallfestes ikke den økonomiske verdien av natur. Det gjøres en kvalitativ vurdering av naturens verdi. Dette medfører en tendens til overforbruk av natur/forringelse av kvalitet uten at det registreres i regnskaper. Dette gjør at verdier går tapt, uten at man nødvendigvis oppdager dette før ressursene (= ulike naturkvaliteter) begynner å bli knappe. FN har nå utviklet metodikk for miljøregnskap. NINA har sammen med SSB deltatt aktivt i det internasjonale arbeidet med å utvikle metoder for økosystemregnskap/naturregnskap under FNs system for miljøregnskap (SEEA).

Forslag til tiltak: Ta en aktiv rolle i videre utvikling og implementering av naturregnskap, og at det nasjonale statistikkprogrammet må reflektere dette. Arealregnskap, kvalitet/ økologisk tilstand på naturarealene og verdisetting av natur må inngå i dette regnskapet.

- Naturpanelet (IPBES) peker på behovet for gjennomgripende samfunnsendringer dersom vi skal klare å løse utfordringene med tap av natur i verden. Panelet sier at det er behov for å endre det økonomiske systemet. Dette innebærer satsing på nye økonomiske modeller og systemer som ivaretar natur og miljø. Naturpanelet påpeker at ødeleggelse av verdens natur koster mer enn 10 prosent av verdens økonomi og at vi får igjen mer enn 10 ganger investeringen dersom vi restaurerer natur. Det må derfor satses på å få fram hvordan verdens økonomiske systemer kan bli grønne. Eksempler kan være etablering av grønne stimuleringsordninger, fjerning av miljøskadelige subsidier og at finansnæringen tar hensyn til naturrisiko.

Forslag til tiltak: Ta en aktiv rolle i å satse på forskning på grønn økonomi, samt å få til samarbeid mellom forskning, næringsliv, forvaltning og sivilsamfunn om hvordan nye økonomiske modeller kan utvikles som bidrar til en bærekraftig utvikling.

Spørsmål 4: Hvilke tiltak bør prioriteres i meldingen?

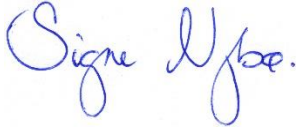
- NINA har foreslått tiltak i teksten over.

Vi mener at vi har gitt avgjørende innspill til hvordan Norge kan bli mer bærekraftig. Vi håper derfor KMD tar med våre innspill i det videre arbeidet med stortingsmeldingen.

Vennlig hilsen

Norunn S. Myklebust
Adm. direktør

Signe Nybø
Forskningssjef